

Peri Istorias

Vol 11 (2023)

Περί Ιστορίας

ΙΟΝΙΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Περί Ιστορίας

11

ΚΕΡΚΥΡΑ 2023

Πλευρές της λειτουργίας της Γερμανικής Αυτοκρατορίας: Η περίπτωση της αλσατιανής Δεκαπόλεως (1354).

Αθανάσιος Πάνος

doi: [10.12681/p.i.39680](https://doi.org/10.12681/p.i.39680)

To cite this article:

Πάνος Α. (2024). Πλευρές της λειτουργίας της Γερμανικής Αυτοκρατορίας: Η περίπτωση της αλσατιανής Δεκαπόλεως (1354). *Peri Istorias*, 11, 37–50. <https://doi.org/10.12681/p.i.39680>

ΟΥΨΕΙΣ ΤΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ.
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΛΣΑΤΙΑΝΗΣ ΔΕΚΑΠΟΛΕΩΣ (1354)

Α. Η μεσαιωνική αλσατιανή Δεκάπολις
ως ιστοριογραφικό ζήτημα

Ο Johann Daniel Schöpflin (1694-1771), εκ των πρωτοπόρων του γερμανικού Διαφωτισμού («Aufklärung»), καθηγητής ιστορίας, ρητορικής και δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου –στους φοιτητές του οποίου συγκαταλέγεται ο Γιόχαν Βόλφγκανγκ Γκαίτε– έδωσε το όνομα «Δεκάπολις» στην ένωση των δέκα πόλεων (μεσαίου και μικρού μεγέθους, για τα δεδομένα της εποχής) της Αλσατίας κατά το 1354¹. Δι' αυτής της ονοματοδοσίας η εν λόγω ένωση («Bündnis») απέκτησε μια οιο-νεί ιστορική και μυθική διάσταση, καθ' όσον απέκτησε αντιστοιχία:

- α. με τη Δεκάπολη της ευρύτερης περιοχής της ιστορικής Παλαιστίνης, ευρισκόμενη ανατολικά του ποταμού Ιορδάνη, η οποία είχε ιδρυθεί ως συνομοσπονδία δέκα πόλεων, μετά τις μακεδονικές εκστρατείες².
- β. με τη δωρική Εξάπολη της Ασίας³.
- γ. πιθανά, με τις εννέα ελληνικές πόλεις της Καμπανίας: Ελέα, Δικαιάρχεια, Καπύη, Κύμη, Νεάπολη, Παλίνωρος, Πιθηκούσσεσ, Ποσειδωνία, Πυξοί.

Προϊόντος του χρόνου, η Δεκάπολις της Αλσατίας παρουσιάσθηκε στην κατεστημένη ιστοριογραφία ως μια προδρομική κίνηση προς την εθνοτική

---

1. Johann Daniel Schöpflin, *Alsatia Illustrata, Germanica Gallica, Colmariae* 1761, σ. 283: «Decapolim appello, quod X. plerumque urbibus constitit. Decapoles Italiae, Asiae minoris & Palaestinae, notae sunt».

2. Gaius Plinius Secundus, *Libros Naturalis Historiae*, Tom. 1, Liber V, Roterodami 1669, σ. xvi. S. Thomas Parker, «The Decapolis Reviewed», *Journal of Biblical Literature* 94.3 (Σεπτ. 1975), σ. 437-441.

3. Πρόκειται για τη «Δωρίδα την εν Ασία». Ενδεικτικά βλ. Ηροδότου *Ιστορία*, I.144.

ανεξαρτησία της αλσατιανής περιοχής από τη Γερμανία, σχήμα εις βάρος του οποίου έχει ασκηθεί κριτική από τον Olivier Richard⁴.

Η ιστοριογραφία συναινεί ότι πρόκειται για μια «εξαιρετική» περίπτωση⁵. Στο άρθρο του Richard εξάγεται το συμπέρασμα ότι δεν έχουμε να κάνουμε με μια συνήθη ένωση πόλεων απλώς εμπορικής συνεργασίας και αμυντικής αλληλοβοήθειας, αλλά με μια εγκατάσταση, η οποία αφορά την ίδια τη συγκρότηση του αστικού χώρου εντός της Αυτοκρατορίας⁶. Από την άλλη, όπως υποστηρίζει ο Richard, αν η αλσατιανή Δεκάπολις ιδωθεί σε συσχέτιση με την ιστορική πολυπλοκότητα της ευρύτερης περιοχής του Ρήνου, τότε η χωρική ενότητά της σχετικοποιείται⁷. Άλλωστε, οι ρηνανικές πόλεις είχαν παράδοση ενώσεων ήδη από τον 13^ο αιώνα, με τη λεγόμενη Ρηνανική Αστεακή Ένωση («Rheinischer Städtebund», 1254-1257), που περιελάμβανε 59 πόλεις⁸.

---

4. Olivier Richard, «Vogler (Bernard) dir., La Décapole. Dix villes d'Alsace alliées pour leurs libertés 1354-1679», *Revue d'Alsace* 136 (2010), σ. 447-448.

5. Olivier Richard, «La Décapole dans l'historiographie du Rhin supérieur», στο: Laurence Buchholzer-Remy, Olivier Richard (επιμ.), *Ligues urbaines et espace à la fin du Moyen Age – Städtebünde und Raum im Spätmittelalter*, Strasbourg 2019, σ. 105-119: «Le point commun de l'historiographie du XXe ou XXIe siècle sur la Décapole, à quelques exemptions près, est qu'elle considère cette ligue comme exceptionnelle, et cela pour deux raisons principales: elle serait "originale" dans sa nature, et surtout très durable, couvrant la période de 1354 au XVIIe siècle.»

6. Στο ίδιο: «Que conclure de tout cela? Il semble d'abord que la constellation désignée par le terme de Décapole ne soit pas aussi stable que l'historiographie des XXe et XXIe siècles ne veut bien le dire, passant de sept à dix, puis huit, onze, enfin dix villes, des départs succédant à des arrivées. Le point commun entre ces alliances mouvantes est l'appartenance au grand-bailliage de Haguenau, qui en est le facteur d'unité. Nous n'avons pas ici affaire d'abord à une alliance à l'initiative de villes impériales voisines voulant s'entraider pour sauver leur statut, mais à des villes unies par leur appartenance à une institution dominée par l'empereur.»

7. Στο ίδιο: «D'autre part, l'unité spatiale de la Décapole est très relative. Bien sûr, elle ne forme pas un territoire cohérent, ce qui n'étonnera personne, étant donné le morcellement territorial extrême du Rhin supérieur à la fin du Moyen Âge. Mais surtout elle est marquée par de fortes division.»

8. Dirk Schumacher, *Der Rheinische Bund von 1254/1257*, Proseminar: Einführung in die mittelalterliche Geschichte am Beispiel des dreizehnten Jahrhunderts, Carl von Ossietzky University of Oldenburg (Historisches Seminar), 1998, Rosanna Meier, *Der Rheinische Städtebund von 1254. Bewahrer des Reichsgedankens während des Interregnums?*, Proseminar: Die Macht der Städte. Städtebünde im Mittelalter, Helmut-Schmidt-Universität – Universität der Bundeswehr Hamburg, 2012, Paul Killat, *Der Rheinische Städtebund von 1254/56. Motive, Ziele und Zerfall*, Proseminar: Die mittelalterliche Stadt, Universität Stuttgart, Historisches Institut – Abteilung Mittlere Geschichte, 2021.

Αξίζει να σημειωθεί ότι βάσει των δεδομένων, τα οποία μας παρέχουν οι πηγές, δεν είναι εφαρμόσιμο το γενικό ιστοριογραφικό σχήμα της θεμελίωσης της σκοπιμότητας των ενώσεων των πόλεων των εδαφών της Αυτοκρατορίας στην κατεύθυνση αντιπαράθεσης και απόσχισης από αυτήν, κάτι το οποίο ισχύει κατά τον μέσο και ύστερο Μεσαίωνα για τις ιταλικές πόλεις-κράτη και τον γουελφισμό⁹.

Η γνωριμία με βασικά στοιχεία της οικονομικής και θεσμικής ιστορίας της Αλσατίας ως μιας περιοχής εντασσομένης στο συνολικό ρηνανικό σύστημα παραγωγής κοινωνικού προϊόντος μπορεί να παράσχει μια γραμμή εντοπισμού της θεμελιωτικής βάσης της Δεκαπόλεως.

Β. Στοιχεία του οικονομικού και θεσμικού χαρακτήρα των πόλεων της Δεκαπόλεως

Κατά την ερευνώμενη ιστορική περίοδο, η συνολική περιοχή του Ρήνου διαμόρφωνε μία ενιαία οικονομία με ειδικά προσδιορισμένο χαρακτήρα και περιεχόμενο, κάτι που έκανε σταδιακά επιτεύξιμη, από τον 19^ο αιώνα και εντεύθεν, την ανάπτυξη κεντροποιημένης βιομηχανίας μεγάλης κλίμακας, διαθέτουσα υψηλή οργανική σύνθεση κεφαλαίου: επί του πρακτέου πρόκειται περί ενός βιομηχανικού «Kernland»¹⁰.

Εσωτερικά η μεσαιωνική Αλσατία διακρίνεται ως ρηνανική περιοχή για τη βαρύτητα, την οποία έχει στην αμπελουργία, στην οινοποιία και στην αξιοποίηση των εμπορικών δρόμων του οίνου, καθ' όσον οι κυριότεροι εξ αυτών την διατρέχουν συνδέοντάς την όχι μόνο με τις ρηνανικές αλλά και με τις μεγάλες φραγκικές πόλεις, καθώς και με το ίδιο το Παρίσι¹¹. Η οινοποιία και το σχετιζόμενο με αυτήν εμπόριο είναι ο ειδικά προσδιορισμένος παραγωγικός ρόλος που έχει απονεμηθεί στην Αλσατία υπό του ρηνανικού καταμερισμού εργασίας.

9. Πρβλ. Gisela Naegle, «Peace and War, Repression and Liberty: Urban Autonomy and Princely Expansionism in the Medieval Holy Roman Empire», *Edad Media: Revista de Historia* 19 (2018), σ. 74-113.

10. Πρβλ. Albert Demangeon et Lucien Febvre, *Le Rhin. Problèmes d'histoire et d'économie*, Paris 1935.

11. Tim Unwin, *Wine and the Vine. An Historical Geography of Viticulture and the Wine Trade*, London – New York, 2005, σ. 158-159, 161. Erich Landsteiner, «Urban Viticulture in Late Medieval and Early Modern Central Europe», *Jahrbuch für Geschichte des ländlichen Raumes* 16 (2019), σ. 170-171. Geoffrey Carter, *Bruno von Rappoltstein: Power relationships in later medieval Alsace*, διδ. διατριβή, Durham University, 2007, σ. 31-32.

Όσον αφορά την εσωτερική λειτουργία της περιοχής, η οικονομία της μεσαιωνικής Αλσατίας στηριζόταν ως επί το πλείστον στην κατασκευή κάστρων και φρουριών σε υψώματα, και στις περιτοιχίσεις των πόλεων. Εντός αυτών αναπτύσσονταν, ανάμεσα στα άλλα, οικοτεχνίες και εργαστήρια κοσμημάτων¹². Συγκριτικά με τις άλλες μεγάλες αστικές περιοχές της Ευρώπης της ίδιας περιόδου, παρατηρείται μεσαίου επιπέδου ανάπτυξη εμπορίου και στοιχείων εμπορικού κεφαλαίου και τραπεζικού συστήματος. Η μεσαιωνική Αλσατία στη συνολικότητά της ήταν κατά βάση μια περιοχή με αναπτυγμένο τυπικό φεουδαλικό τρόπο παραγωγής¹³. Η ύπαρξη τυπικών χωροδεσποτικών σχέσεων έσπεκε εμπόδιο στην ορμητική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της κοινωνικής εργασίας¹⁴.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό συνιστά το γεγονός ότι στον 14^ο αιώνα αναπτύσσεται στην περιοχή μιας συγκεκριμένης κοινότητας της Αλσατίας, στο Sainte-Marie-aux-Mines, η εξόρυξη αργύρου, κάτι το οποίο είναι ενταγμένο στη γενικότερη ανάπτυξη των εξορύξεων στην κεντρική Ευρώπη, κατά τις αρχές του 14^{ου} αιώνα¹⁵.

Οι πόλεις της Δεκαπόλεως, αν δούμε τον χάρτη της Αλσατίας, βρίσκονται μεταξύ της δυτικής όχθης του πλωτού ποταμού Ιλ, ο οποίος είναι κύριος παραπόταμος του Ρήνου, και των ανατολικών υπωρειών των Βοσγέων ορέων (ανώτερο υψόμετρο 1.424 μέτρα, περίπου). Αυτό το στοιχείο καθιστά εύκολη την οδική επικοινωνία μεταξύ τους, έχοντας έτσι εδαφική συνέχεια και σχετική γεωμορφολογική ενότητα.

12. Για την αστικοποίηση της Αλσατίας και την ανάπτυξη των κατασκευών από τον 12^ο αιώνα και ύστερα βλ. Carter, *Bruno von Rappoltstein*, σ. 18-34. Για την ιστορία της Αλσατίας ως τμήμα της Φραγκικής Επικράτειας της Αυτοκρατορίας των Καρολιδών βλ. Hans J. Hummer, *Politics and Power in Early Medieval Europe: Alsace and the Frankish Realm, 600-1000*, Cambridge 2006.

13. Για τα αλσατικά χωριά βλ. Boris Dottori, «Appréhender le village en Alsace au Moyen Âge et au début de l'époque moderne (XIIIe-XVIe siècle): l'apport croisé des données archéologiques, historiques et cartographiques», *Archéologie du Midi Médiéval* 36 (2018), σ. 241-252.

14. Για μια ανάλυση του γερμανικού φεουδαλισμού κατά τον μέσο και ύστερο Μεσαίωνα βλ. Benjamin Arnold, *German Knighthood, 1050-1300*, Oxford 1985. *Princes and Territories in Medieval Germany*, Cambridge 1991. *Count and Bishop in Medieval Germany: A Study of Regional Power, 1100-1350*, Philadelphia 1992. *Power and Property in Medieval Germany: Economic and Social Change, c. 900-1300*, Oxford 2004.

15. Pierre Fluck, Joseph Gauthier, Alexandre Disser, «The Alsatian Altenberg: a seven centuries laboratory for silver metallurgy», στο: *Troisième Conférence Internationale "Archéométaballurgie en Europe"*, Bochum 2011. Bernard Bohly, Patrick Clerc, Pierre Fluck, Joseph Gauthier, «Sainte-Marie-aux-Mines, Wegscheid, Sewen (Haut-Rhin). Mines et métallurgie des métaux non-ferreux en Alsace du haut Moyen Âge au XVIIIe s.», *Archéologie médiévale* 44 (2014), σ. 326-328.

Συγκεκριμένα, από τις πόλεις της Δεκαπόλεως ξεχωρίζουν, αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξή τους, το Χαγκενάου, λόγω της πλούσιας κατασκευαστικής δραστηριότητας, και το Κολμάρ, αφενός λόγω της οινοποιίας και αφετέρου λόγω της παραγωγής κοσμημάτων και κομφοτεχνημάτων¹⁶. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Χαγκενάου καταγράφεται, από το 1164, η ύπαρξη «consortium» (παραγωγικού συνεταιρισμού, κοινοπραξίας), κάτι το οποίο μαρτυρεί δυναμική οικονομία¹⁷.

Καθοριστικός παράγοντας της οικονομικής άνθησης των δύο αυτών πόλεων είναι το γεγονός ότι από τον 12^ο αιώνα διατηρούν άμεσες και προνομιακές σχέσεις με τους Γερμανούς αυτοκράτορες και με ισχυρούς δούκες, που προώθησαν προσωπικά τις κατασκευές και τις οχυρώσεις. Ο Φρειδερίκος Α΄ Βαρβαρόσα ίδρυσε, μετά το 1154, στο Χαγκενάου αυτοκρατορικό μέγαρο, στο οποίο φυλάσσονταν τα κοσμήματα του στέμματος, ανάμεσα στα οποία και το θρυλούμενο σπαθί του Καρλομάγνου. Ο αυτοκράτορας Φρειδερίκος Β΄ ανακήρυξε το Κολμάρ ελεύθερη πόλη της επικράτειας / ελεύθερη αυτοκρατορική πόλη (Freie Reichsstadt / urbs imperialis libera)¹⁸, κατά το 1226. Το Χαγκενάου ανακηρύχθηκε και αυτό ως τέτοια πόλη από τον Ριχάρδο της Κορνούαλης, κατά το 1257.

Ο τυπικά φεουδαλικός χαρακτήρας της μεσαιωνικής Αλσατίας και η έλλειψη αναπτυγμένων (συγκριτικά με τις πόλεις στη βόρεια Ιταλία, τη νότια Γαλλία, τη νότια Αγγλία και την κεντρική και βορειοανατολική Γερμανία) εμπορευματικών και χρηματικών σχέσεων συνηγορούν στο ότι η Δεκάπολις δεν ήταν κυρίως μια εμπορικού χαρακτήρα και προσανατολισμού χανσεατική¹⁹ ένωση. Άλλωστε, στα κείμενα των αυτοκρατορικών πράξεων, όταν κάποιος συνεταιρισμός, κάποια συμφωνία μεταξύ πόλεων και φυσικών προσώπων προσιδιάζει σε χάνσα, συνήθως ονομάζεται «Landfrieden». Πρόκειται για θεσμική πρακτική παύσης ή άρσης της διακηρυχθείσας «feud» (έχθρας), διευθέτησης ζητημά-

16. Edward Rothstein, «The Colmar Treasure: A Medieval Jewish Legacy' Review: Troubled Trove. A cache of items hidden by persecuted Jews in France needs more context to truly shine», *The Wall Street Journal*, 29.9.2019, <https://www.wsj.com/articles/the-colmar-treasure-a-medieval-jewish-legacy-review-troubled-trove-11569786994> (επίσκεψη 13.10.2023).

17. Justine Firnhaber-Baker, Dirk Schoenaers (επιμ.), *The Routledge History Handbook of Medieval Revolt*, London – New York, 2017, σ. 251.

18. Πρόκειται για τις πόλεις της Αυτοκρατορίας, που, επειδή είχαν αναγνωρισθεί επίσημα ως τέτοιες, είχαν αυτοδιοίκηση και αυτονομία και εκπροσωπούνταν στη Δίετα. Μέσω της αναγνώρισής τους ως τέτοιων κατίσχυαν της εκκλησιαστικής εξουσίας.

19. Ενδεικτικά για τις γερμανικές χάνσες βλ. Alexander Fink, «The Hanseatic League and the Concept of Functional Overlapping Competing Jurisdictions», *Kykos* 65.2 (Μάιος 2012), σ. 194-217.

των δικαιοδοσιών και αρμοδιοτήτων, και, πιο προωθημένα, δημιουργίας αμυντικών συνασπισμών²⁰. Κατά το χρονικό διάστημα 1354-1355 στα κείμενα των αυτοκρατορικών πράξεων εντοπίζονται τέσσερις συνάψεις «Landfrieden»: η πρώτη εξ αυτών συνήφθη μεταξύ αρχόντων, κομήτων και πόλεων²¹. η δεύτερη συνήφθη μεταξύ ενός αρχιεπισκόπου, χωροδεσποτών και αρχόντων²². η τρίτη, συνιστώντας αμυντικό συνασπισμό, συνήφθη μεταξύ πόλεων μέσω όρκου²³. η τέταρτη συνήφθη μεταξύ πόλεων και χαρακτηρίζεται «Bündnis» (ένωση)²⁴.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα ανωτέρω, προκύπτει εξ αντιδιαστολής, λόγω της απουσίας του χαρακτηρισμού «Landfrieden» στο κείμενο της προς τούτο αυτοκρατορικής πράξης, ότι η Δεκάπολις δεν ήταν τέτοιας ποιότητας συνεταιρισμός ή συμφωνία. Επομένως, προς διαφοροποίηση από τις χάνσες, στην περίπτωση της Δεκαπόλεως δεν είναι οι οικονομικές και οι νομικοθεσμικές δυναμικές και διαδικασίες που λειτουργούν ως καθοριστικός παράγοντας για την ίδρυσή της, και πιθανά απ' αυτό προκύπτει η ιδιοτυπία της.

Πρέπει να ληφθεί υπ' όψη ότι το Στρασβούργο, που με εξεγερτικό πολιτικό πόλεμο («Bürgerkrieg») (1261-1262) ενάντια στους επισκόπους είχε κερδίσει την αυτονομία του (με τη μάχη του Χαουσμπέργκεν, το 1262)²⁵, τη λεγόμε-

20. Ludwig Huberti, *Studien zur Rechtsgeschichte der Gottesfrieden und Landfrieden*, Ansbach 1892.

21. «Lübeck, 1354 Nov. 1.288. Die Herzöge Albrecht und Johann von Mecklenburg, Herzog Johann von Sachsen, Graf Otto von Schwerin sowie die Städte Lübeck, Rostock, Wismar, Grevesmühlen, Gadebusch, Sternberg, Ribnitz, Gnoven, Schwerin, Wittenburg und Neustadt verlängern –unter dem Beitritt des Herzogs Johann von Sachsen [-Lauenburg]- den Landfrieden vom 20. Febr. 1353 auf zwei Jahre; ohne Nennung des Reiches», στο: *Constitutiones et acta publica imperatorum et regum. Dokumente zur Geschichte des Deutschen Reiches und seiner Verfassung, 1354-1356*, Hannoverae 1893, σ. 163.

22. «Merseburg, 1354 Dez. 4. 310. Erzbischof Otto von Magdeburg, Markgraf Ludwig der Römer von Brandenburg, Herzog Rudolf d. J. von Sachsen und Markgraf Friedrich von Meissen Schließ en einen Landfrieden; ohne Nennung des Reiches», στο *ίδιο*, σ. 171.

23. «O. O., 1355 Mai 13. 426. Die Städte [Ober Jwesel und Boppard schließenein Bündnis und geloben eine Landfrieden mitbeheltennyse allis rechtes unser herren dez Römischen küniges und dez richs. Ausfertigung, L.H.A. Koblenz „Best. 618 Nr. 6. Ungedruckt. Reg. Imp. VIII Reichssache Nr. 232. [...] Wir geloben yn me üff deme waßere unde uff deme lande eynen wehren lantfriden zü haldene, zü hüdene und zü beschirme und zü werenen ach alle unsir macht zehen jar noch eyn ander, die da ane geynt an sente Thomas abinde, an aller der stad, da her gebrochen wirt [...]», στο *ίδιο*, σ. 241.

24. «Pisa, 1355 Mai 15 [...] 425 [...] 1) Vgl. das gleichlautende Bündnis und den Landfrieden zwischen den Städten Koblenz und Boppard vom selben Tage, jedoch ohne Nennung von Kaiser und Reich. Ausfertigung ebenda, [...]», στο *ίδιο*, σ. 241.

25. Paul Wentzcke, Hans Kunze, «Von Meister Erwin in Strassburg (1284-1318)», στο: *Zeitschrift fuer die Geschichte des Oberrheins*, Band 67 (NF 28), hrsg. von der Badischen Historischen Kommission, Heidelberg 1913, σ. 237. Heinrich Maurer, «Die Freiherren

νη αδιαμεσολαβητότητα ως επικράτεια («Reichsunmittelbarkeit»²⁶), άρχισε να αναπτύσσει, από τα τέλη του 13^{ου} αιώνα, με την κατασκευή²⁷ του καθεδρικού του ναού, μητροπολιτικά²⁸ χαρακτηριστικά. Η αυτονομία του Στρασβούργου και συνεπακόλουθα η ισχύς του αυξήθηκε κατά το 1332, όταν επίσης με εξεγερτικό τρόπο (το λεγόμενο «Geschölle»²⁹ του 1332) μετασχημάτισε ποιοτικά το συμβούλιό του με την είσοδο σε αυτό εκπροσώπων των συντεχνιών³⁰.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα παραπάνω, δεν μπορεί να αποκλεισθεί η άποψη ότι εντός Αλσατίας η Δεκάπολις εξασφάλιζε, όσον αφορά τα μέλη της, τη σχετική ανεξαρτησία της έναντι του μητροπολιτικού Στρασβούργου.

Γ. Η αυτοκρατορική πράξη ίδρυσης της Δεκαπόλεως

Η βιβλιογραφία δέχεται ότι στις 28.8.1354 ιδρύθηκε η Δεκάπολις με συμφωνία συναφθείσα μεταξύ των πόλεων-μελών της, που είχε ως κεντρικό στοιχείο τον ορισμό κοινού επιμελητή, κλητήρος («Landvogt»), που έκτο-

---

von Üsenberg und ihre Kirchenlehen. 4. Die Strassburger Kirchenlehen», στο *ίδιο*, σ. 414-422.

26. Πρόκειται για το απονεμημένο προνόμιο μη υπαγωγής κάποιας πόλης σε άλλη εξουσία πλην της αυτοκρατορικής.

27. Για την εισαγωγή οικοδομικών και τεχνικών καινοτομιών κατά την κατασκευή του καθεδρικού ναού, βλ. Robert Bork, «Into Thin Air: France, Germany, and the Invention of the Openwork Spire», *The Art Bulletin* 85.1 (Μάρτιος 2003), σ. 25-53. Για τις εξελιγμένες εμπορικές πρακτικές εμπράγματων μεταβιβάσεων, βλ. Gabriela Signori, «Hauswirtschaft und Hofherrschaft im Spätmittelalterlichen Strassburg (13 und 14. Jahrhundert)», *Zeitschrift für Historische Forschung* 38.1 (2011), σ. 1-23.

28. Δηλώνει την ικανότητα μιας μεγάλης σε πληθυσμό πόλης να συγκροτεί εξαρτημένες περιφέρειες και στον ίδιο χρόνο την ικανότητα μορφοποίησής της ως αυτοτελούς συστήματος κοινωνικής παραγωγής. Δείγμα ανάπτυξης τέτοιων χαρακτηριστικών στο Στρασβούργο του ύστερου Μεσαίωνα ήταν, ανάμεσα στα άλλα, η εμφάνιση θρησκευτικών μειονοτήτων. Βλ. Dayton Phillips, *Beguines in Medieval Strasbourg: A Study of the Social Aspect of Beguine Life*, California 1941. Nina Rowe, *The Jew, the Cathedral and the Medieval City. Synagoga and Ecclesia in the Thirteenth Century*, 5. *Strasbourg: Clerics, Burghers, and Jews in the Medieval City*, Cambridge 2011, σ. 191-237.

29. Σημαίνει τη θραύση.

30. Ενδεικτικά βλ. Knut Schulz, «Patriziergesellschaften und Zünfte in den mittel- und oberrheinischen Bischofsstädten», *Konstanzer Arbeitskreis für mittelalterliche Geschichte e. V.* 29 (1985), *Vorträge und Forschungen: Gilden und Zünfte*, σ. 316. «Die Zeiten der Strassburger Geschichte, Die freie Reichsstadt, 1262 bis 1861», στο: *Archives de la ville et de l'Eurométropole de Strasbourg*, <https://archives.strasbourg.eu/de/n/die-zeiten-der-strassburger-geschichte/n:480#p1299> (επίσκεψη 13.10.2023).

τε κατοικοέδρευε στο Χαγκενάου³¹. Στη συνέχεια, συντάχθηκε αυτοκρατορική πράξη, η οποία φέρει ημερομηνία 23.9.1354 και το κείμενό της έχει επί λέξει ως έπεται: «O. O., 1354 Sept. 23. 262. Die Städte Hagenau, Weißenburg, Colmar, Schlettstadt, Oberehnheim, Rosheim, Mülhausen, Kaysersberg, Türkheim und Münsterschließenein Bündnis gemäß Kg. Karls Gebot»³². Σε αυτό το κείμενο αναφέρονται τα ονόματα των δέκα πόλεων και το ότι η ένωση έγινε κατ' εντολήν (ή κατόπιν εντολής) του βασιλέως Καρόλου. Το κείμενο δεν περιέχει κάποιον προσδιορισμό των πόλεων και δεν αναφέρει τίποτα περί Αλσατίας.

Η φράση «gemäß [...] Gebot» («κατ' εντολήν» / «κατόπιν εντολής») διαφοροποιεί τη Δεκάπολη ως ένωση («Bündnis») από τις άλλες συσταθείσες κατά το ίδιο έτος ενώσεις, καθ' όσον για τις άλλες δεν αναφέρεται η εν λόγω φράση. Είναι χαρακτηριστικό ότι ελλείπει η συγκεκριμένη φράση για τη, διάρκειας δύο χρόνων, ένωση των πόλεων Lübeck, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald και Stettinschließen, που συνιστούσε αμυντική συμμαχία ενάντια σε όσους διέσχιζαν επιβλαβώς, χωρίς ασφάλεια (unsicher), τη θάλασσα³³.

Το πρώτο συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί από αυτά, είναι ότι συνέτρεξε ευθύ και άμεσο αυτοκρατορικό ενδιαφέρον και φροντίδα για την ίδρυση και διατήρηση της Δεκαπόλεως. Άλλωστε, διήρκεσε ως τέτοια μέχρι το 1378, διαλύθηκε με τον θάνατο του Καρόλου Δ' και επανασυστάθηκε ένα χρόνο μετά, το 1379, ενώ οι άλλες περιπτώσεις ενώσεων και ειρηνεύσεων είχαν συγκυριακό και βραχύχρονο χαρακτήρα. Επίσης, δεν προκύπτει από

31. Richard, «La Décapole»: «Le 28 août 1354 est considéré comme la date de fondation de la Décapole. Charles IV s'engage ce jour-là de nouveau à sauvegarder le statut de villes d'Empire, cette fois-ci non plus de sept, mais dix villes, car Wissembourg, Haguenau et Rosheim se sont ajoutées aux autres (ill. 3.2). L'empereur leur commande de s'unir sous l'autorité du grand-bailli (Landvogt). Les dispositions sont relativement classiques : si l'une des villes est attaquée par un ennemi extérieur, les neuf autres lui porteront assistance ; si l'une connaît un conflit interne, les autres se porteront également à son secours ; si deux villes de l'ensemble connaissent un conflit, l'arbitrage reviendra au grand-bailli 16. L'initiative est donc impériale ; elle concerne les villes impériales de la Landvogtei de Haguenau, qui est entièrement située sur la rive gauche du Rhin. Les dix villes scellent un mois plus tard une charte reprenant ces points, après avoir prêté serment. Le terme utilisé dans cette charte est "verbundtniss". Haguenau joue à cette époque le rôle de chef-lieu, parce que le grand-bailli y réside».

32. *Constitutiones et acta publica imperatorum et regum*, σ. 152.

33. «Lübeck, 1354 Sept. 29. 272. Die Städte Lübeck, Wismar, Rostock, Stralsund, Greifswald und Stettin schließen ein Bündnis auf zwei Jahre gegen alle, die das Meer unsicher machen; ohne Nennung des Reiches», στο *ίδιο*, σ. 156.

το κείμενο (ενώ στις άλλες περιπτώσεις προκύπτει με σχετική ευκρίνεια) ο σκοπός για τον οποίο έγινε η ίδρυση της Δεκαπόλεως.

Δ. Η ίδρυση της Δεκαπόλεως και η στρατηγική του νέου αυτοκράτορα

Προκειμένου να διαυγασθούν στη συνολικότητά τους τα πολιτικά και στρατηγικά χαρακτηριστικά της ίδρυσης της Δεκαπόλεως, είναι χρήσιμη η παρουσίαση, σε αδρές γραμμές, της επί της συγκεκριμένης χρονικής συγκυρίας κατάστασης της Γερμανικής Αυτοκρατορίας. Μέσα από αυτήν την παρουσίαση, η Δεκάπολις δεν γίνεται κατανοητή αποκλειστικά μέσω της συσχέτισής της προς την εσωτερική λειτουργία των Επικρατειών της Αυτοκρατορίας και της ρηγανικής οικονομίας, αλλά και ως προς τον τρόπο εξωτερίκευσης της αυτοκρατορικής στρατηγικής.

Της ίδρυσης της Δεκαπόλεως είχε προηγηθεί διαδικασία ανταγωνισμού για την αυτοκρατορική διαδοχή. Στις 11.7.1346, και ενώ αυτοκράτορας ήταν ακόμη ο Λουδοβίκος Δ΄ της Βαυαρίας (1282-1347), ο Κάρολος Δ΄ του Λουξεμβούργου, τιτλοφορούμενος ως βασιλεύς της Βοημίας εξαιτίας της συμμαχίας του οίκου του με τον πάπα Κλήμεντα ΣΤ΄, κατάφερε και εξελέγη βασιλεύς των Ρωμαίων στις 11.7.1346 με την υποστήριξη των αρχόντων της Ρενς, και έτσι ήταν *de facto* βασιλεύς σε αντιπολίτευση / ενάντιος βασιλεύς («Gegenkönig») προς τον Λουδοβίκο Δ΄. Η πολιτική θέση του επιδεινώθηκε και ο εσωτερικός ανταγωνισμός οξύνθηκε, όταν ο ίδιος έλαβε μέρος στη μάχη του Κρεσού (1346) στηρίζοντας τον Φράγκο βασιλέα Φίλιππο ΣΤ΄, ο οποίος υπέστη πανωλεθρία από τα στρατεύματα του βασιλέως της Αγγλίας Εδουάρδου Γ΄.

Εν τούτοις, ένας εκτεταμένος ενδογερμανικός πόλεμος διαδοχής απεφύχθη, καθ' όσον ο Λουδοβίκος Δ΄ πέθανε στις 11.10.1347 και στη συνέχεια ο αντίπαλος του Καρόλου Δ΄, ονόματι Günther XXI von Schwarzburg, κατατροπώθηκε, τον Μάιο του 1349, στην πολιορκία του Ελτβίλ. Ενδυναμώνοντας τις θέσεις του στη Βοημία, όπου με πρωτοβουλία του εκπονήθηκαν τεράστια για τα μέτρα της εποχής οικοδομικά, κατασκευαστικά και εκπαιδευτικά έργα³⁴, επανεξελέγη αδιαμφισβήτητα αυτοκράτορας στις 17.6.1349 στη Φρανκφούρτη, και στέφθηκε στις 25.7.1349 στο Άαχεν.

34. Η ιστορία του Καρόλου Δ΄ αποτελεί ένα ξεχωριστό κεφάλαιο της μεσαιωνικής ιστορίας της Βοημίας. Ενδεικτικά βλ. David C. Mengel, «Emperor Charles IV (1346-1378) as the Architect of Local Religion in Prague», *Austrian History Yearbook* 41 (2010), σ. 15-29.

Ένα πραγματικό δεδομένο για την ιστορική αξιολόγηση της ίδρυσης της Δεκαπόλεως (28.8.1354) και της αυτοκρατορικής εντολής για την ίδρυσή της (23.9.1354) είναι ότι αυτές οι πράξεις έγιναν κατά τις προετοιμασίες διάσχισης των Άλπεων, καθ' όσον ο Κάρολος Δ' έλαβε το στέμμα της Λομβαρδίας στο Μιλάνο στις 6.1.1355 και το αυτοκρατορικό στέμμα στη Ρώμη στις 5.4.1355. Λαμβάνοντας υπ' όψη αυτό, μπορεί να ειπωθεί ότι η ίδρυση της Δεκαπόλεως είναι, ανάμεσα στα άλλα, προϊόν και της εξωτερικής πολιτικής της Αυτοκρατορίας, καθ' όσον δι' αυτής ο Κάρολος Δ' εμπέδωσε μια μακροπρόθεσμη συμμαχία ειρήνης στο εσωτερικό, εξασφαλίζοντας επί του πρακτέου τα νώτα του στην περιοχή της Αλσατίας, λίγο πριν την εκ μέρους του διάσχιση των Άλπεων. Με αυτήν τη διαπίστωση μπορεί να κατανοηθεί συνολικά το γεγονός ότι η ίδρυση της Δεκαπόλεως εγκρίθηκε και κατοχυρώθηκε κατ' εντολήν / κατόπιν εντολής του ίδιου του Καρόλου Δ', γεγονός από το οποίο προκύπτει η ιδιοτυπία της σε σύγκριση με τις άλλες ενώσεις πόλεων, καθώς και η μακροπρόθεσμη διάρκεια της.

Σε γενικές γραμμές, η πολιτική του Καρόλου Δ', τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό, έχει χαρακτηρησθεί ως συντηρητική και σώφρων, λόγω και του θρησκευτικού περιεχομένου της³⁵. Με δεδομένο αυτό και λαμβανομένων υπ' όψη των παραμέτρων της συγκεκριμένης συγκυρίας (εδραίωση στον αυτοκρατορικό θώκο, διασφάλιση και επέκταση της αυτοκρατορικής εξουσίας στις γερμανικές γαίες και στη Βοημία, μετάβαση του αυτοκράτορα στην Ιταλία), μπορεί να υποστηριχθεί η άποψη ότι η σταθεροποίηση της Αυτοκρατορίας μετά την ανταγωνιστική διαδικασία διαδοχής συνδυάσθηκε με την ίδρυση της Δεκαπόλεως. Απ' αυτήν τη σκοπιά, το

---

35. Ludger Tewes, «Kaiser Karls IV. konstruktiver Konservatismus am Beispiel des Erzbistums Köln 1372», *Bohemia* 28.1 (1987), σ. 119-122. Karlheinz Bauer, «Kaiser Karl IV. und seine Zeit», *Aalener Jahrbuch 1980*, Hrsg. vom Geschichts- und Altertumsverein Aalen e.V. Bearbeitet von Karlheinz Bauer, Stuttgart – Aalen 1980, σ. 87-105, και δη σ. 87: «Als die bedeutendste Herrschergestalt des deutschen Spätmittelalters steht Kaiser Karl IV. (1316-1378) vor uns. Er war ein Regent, von dessen Tun und Denken stets sehr gegensätzlich gesprochen wurde. Sein Bild schwankt zwischen "Pfaffenkönig,, und "Friedenskaise,,. Als, Erststiefvater des deutschen Reiches regierte er 32 Jahre lang, ein Meister des europäischen Gleichgewichts voll elastischer Diplomatie und zugleich erfüllt von geheimnisvollem Sendungsbewußtsein. Sein konstruktiv-konservativer Regierungsstil suchte die politische Idee des Kaisertums aufs neue religiös zu fassen und die politische Wirklichkeit des Reiches aus alten Grundlagen rechtlich festzulegen». Σημειώνεται ότι ο Κάρολος Δ' προέβη σε συγγραφή από θρησκευτική και μυστικιστική σκοπιά της αυτοβιογραφίας του. Βλ. Balázs Nagy, Frank Shaer (επιμ.), *Karoli IV Imperatoris Romanorum Vita Ab Eo Ipso Conscripta et Hystoria Nova De Sancto Wenceslao Martyre*, Budapest – New York 2001.

γεγονός της ίδρυσης της Δεκαπόλεως δι' εαυτώ (*für sich*) είναι προϊόν της νέας αυτοκρατορικής σταθερότητας, της νέας μορφής κρατικής ευταξίας.

Ε. Ένταξη της Δεκαπόλεως στην κατανόηση της φιλοσοφίας της ιστορίας

Σε ένα θεωρησιακό³⁶ πλαίσιο, αν η ίδρυση της Δεκαπόλεως ιδωθεί σε άμεση συνάφεια προς την εσωτερικότητα της Αυτοκρατορίας, λαμβάνει μια αρχιτεκτονική διάσταση εντός τόσο της Αλσατίας όσο και της ευρύτερης περιοχής του Ρήνου, καθ' όσον δυτικά του Στρασβούργου σχηματοποιήθηκε ένας καινούργιος αστικός χώρος με αυτοδιοικούμενα χαρακτηριστικά³⁷. Με πιο πρακτικούς όρους, ήταν ένας τρόπος αυτές οι πόλεις να επιτύχουν εδαφική και ιστορική γείωση³⁸.

Απ' αυτήν την άποψη, με τους ίδιους τους όρους του φιλοσοφικού λεξιλογίου της εποχής, η ένωση της Δεκαπόλεως συνιστά την πραγμάτωση μιας τάσης, μιας υποκειμενικής ενδιάθεσης («*intentio*»): σημασιοδότηση άλλων πραγμάτων που υπάρχουν όχι μόνο εν πνεύματι, αλλά με υλικό και φυσικό τρόπο³⁹. Στην οπτική της κλασικής γερμανικής φιλοσοφίας μπορεί να

36. Τίθεται ως διάκριση από τον απλό αναστοχασμό, από την αντανάκλαστική σκέψη (*Reflektion*). Δηλώνεται με τον όρο «*speculative Denken*» (θεωρησιακή νόηση). Στο περιεχόμενο της προσδιορίζεται ως εκλαμβανόμενη διαλεκτική συνιστώσα τη σύλληψη του αντιθέτου στην ενότητά του ή του θετικού στο αρνητικό. Ενδεικτικά βλ. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Wissenschaft der Logik, Erster Teil, Die objektive Logik, Einleitung, Allgemeiner Begriff der Logik*: «*In diesem Dialektischen, wie es hier genommen wird, und damit in dem Fassen des Entgegengesetzten in seiner Einheit oder des Positiven im Negativen besteht das Spekulative*», <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Hegel,+Georg+Wilhelm+Friedrich/Wissenschaft+der+Logik/Erster+Teil.+Die+objektive+Logik/Einleitung/Allgemeiner+Begriff+der+Logik> (επίσκεψη 13.10.2023).

37. Πρβλ. Peter Moraw, «*Cities and Citizenry as Factors of State Formation in the Roman-German Empire of the Late Middle Ages*», *Theory and Society* 18.5, (Σεπτ. 1989), *Special Issue on Cities and States in Europe, 1000-1800*, σ. 631-662.

38. Ο όρος χρησιμοποιείται με την ίδια έννοια που έχει στη φιλοσοφία του Καντ και του Σέλλινγκ ο όρος «*Grundlegung*». Βλ. Immanuel Kant, *Grundlegung zur Metaphysik der Sitten*, <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Kant,+Immanuel/Grundlegung+zur+Metaphysik+der+Sitten>, (επίσκεψη 13.10.2023). Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling, *Grundlegung der positiven Philosophie, Münchner Vorlesung WS 1832/33 und SS 1833*, Torino 1972.

39. Gulielmus Occamus, *Summa Logicae, I.12 Quid est Intentio Prima et quid Secunda et Quomodo Distinguuntur ab Invicem*, http://www.logicmuseum.com/wiki/Authors/Ockham/Summa_Logicae/Book_I/Chapter_12

ιδωθεί ως μια μορφή ενεργούς κατανόησης («Verstand»)⁴⁰: σημειωτικός τρόπος ενεργητικής έκφρασης της ιδιότητας των εννοιών.

Παρατηρείται στις μεσαιωνικές πόλεις, ιδιαίτερα κατά τον 14^ο αιώνα, η τάση αναπομπής της ιστορικής καταγωγής τους σε στοιχεία της αρχαίας ελληνικής και ρωμαϊκής γραμματείας. Εκ πρώτης όψης, δεν έχουμε άμεσα δείγματα από τις πηγές της εποχής περί αυτοκατανόησης των δέκα πόλεων της Αλσατίας μέσα από τις αρχαίες ελληνικές Δεκαπόλεις σε Μικρά Ασία, Καμπανία και Παλαιστίνη. Από την άλλη, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει κάποια σύνδεση.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κεντρικά στοιχεία της ελληνικής γραμματείας εισήχθησαν στην ευρύτερη περιοχή του Ρήνου με το έργο και τη δράση του αστού («bürger») ποιητή και περιπλανώμενου ραφωδού («vagus») Konrad von Würzburg (1220-1230 έως 1287), κατά την κρατούσα άποψη εκ Βασιλείας ορμώμενου, που ανάμεσα σε πολλές άλλες πόλεις έζησε και έδρασε και στο Στρασβούργο, όπου ο πνευματικός δάσκαλός του Gottfried von Strassburg (πέθανε γύρω στα 1210) ήταν εκ των ούτω καλουμένων «πρωτο-ουμανιστών» ποιητών του Ρήνου. Στα έργα του πρώτου συγκαταλέγεται το μακροσκελές επικό ποίημα «Trojanerkrieg» (Τρωικός Πόλεμος), που περιέχει παραλλαγές θεματικών της *Ιλιάδας*⁴¹.

Επίσης, μπορεί να αναφερθεί το γραφέν κατά τη μεροβίγγεια περίοδο «Χρονικό του Φρέντεγκαρ» (7^{ος} αιώνας), στο οποίο η καταγωγή των Φράγκων αποδίδεται στους μεταναστεύσαντες στην Ευρώπη Τρώες, που εξέλεξαν ως βασιλέα τον Φράγκιο. Κατά την αφήγηση του Χρονικού, οι υπόλοιποι Τρώες μετανάστευσαν στη Μακεδονία⁴².

40. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Wissenschaft der Logik*, Zweiter Teil, *Die subjektive Logik oder die Lehre vom Begriff*, Erster Abschnitt: *Die Subjektivität*, Erstes Kapitel: *Der Begriff*: «Durch den Verstand pflegt das Vermögen der Begriffe überhaupt ausgedrückt zu werden; er wird insofern von der Urteilskraft und dem Vermögen der Schlüsse als der formellen Vernunft unterschieden. Vornehmlich aber wird er der Vernunft entgegengesetzt; insofern aber bedeutet er nicht das Vermögen-des Begriffs überhaupt, sondern der bestimmten Begriffe, wobei die Vorstellung herrscht, als ob der Begriff nur ein Bestimmtes sei», <http://www.zeno.org/Philosophie/M/Hegel,+Georg+Wilhelm+Friedrich/Wissenschaft+der+Logik/Zweiter+Teil%3A+Die+subjektive+Logik+oder+die+Lehre+vom+Begriff/Erster+Abschnitt%3A+Die+Subjektivit%C3%A4t/Erstes+Kapitel%3A+Der+Begriff> (επίσκεψη 13.10.2023).

41. Karl Basler, *Konrads von Würzburg "Trojanischer Krieg,, und Benoïts de Ste Maure "Roman de Troie,,*, Leipzig 1910, Konrad von Würzburg, *Ein Handbuch*, hrsg. von Markus Stock, Berlin – Boston 2023.

42. Walter Goffart, «The Fredegar Problem Reconsidered», *Speculum* 38.2 (Απρ. 1963), σ. 206-241. Roger Collins (επιμ.), *Die Fredegar-Chroniken*, Monumenta Germaniae

Η εμφάνιση της Χίλντεγκαρντ του Μπίνγκκεν (1098-1179) και, όπως έχει χαρακτηριστεί, η σιβυλλική παρουσία της στη σημερινή Ρηνανία-Παλατινάτο σηματοδότησε την εισαγωγή στην περιοχή κομβικών στοιχείων από την αρχαία ελληνική παράδοση και δη απ' την ορφική κοσμολογία και τη δημοκρίτεια φυσική φιλοσοφία,⁴³ καθ' όσον στο έργο της με τίτλο «Scivias» εξυφαίνεται η ορφική έννοια του «κοσμικού ωού» και στοιχεία απ' τη δημοκρίτεια αντίληψη περί υλικού υμένα⁴⁴.

Ένα ιδιαίτερης σημασίας προχώρημα για την ελληνική γραμματεία στον Ρήνο σημειώθηκε στα 1312 με τη συγγραφή από τον Jacques de Longuyon της Λωραίνης στη Λιέγη⁴⁵ της Βαλονίας, κατόπιν παραγγελίας του Thibaut de Bar, επισκόπου της Λιέγης, ενός «chanson de geste» (άσμα ανδραγαθημάτων, πράξεων) με τίτλο «Les Vœux du paon», με το οποίο εισήχθη στην περιοχή η ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου μέσα από το μοτίβο των «Les Neuf Preux» (Οι Εννέα Άξιοι, ανάμεσα στους οποίους ο Έκτορας και ο Μέγας Αλέξανδρος)⁴⁶. Σημειώνεται ότι η ιστορία του Μεγάλου Αλεξάνδρου είχε εισαχθεί στη Νάπολη κατά τον 10^ο αιώνα με το «Roman d'Alexandre en prose» του Λέοντος της Νάπολης. Στο έργο του Jacques de Longuyon μπορεί να αποδοθεί η εξοικείωση της ευρύτερης περιοχής του Ρήνου με στοιχεία της μακεδονικής ιστορίας.

Λαμβανομένων υπ' όψη των ανωτέρω, η ίδρυση της Δεκαπόλεως κατανοείται φιλοσοφικά, αν ενταχθεί στη χεγκελιανή παρουσίαση του «Γερμανικού Κόσμου» μέσα από τη φιλοσοφία της ιστορίας. Εντός αυτού μπορεί να συνδεθεί με τη διαδικασία «διάλυσης» των μεσαιωνικών χρόνων μέσα από την τέχνη και την επιστήμη⁴⁷.

Historia, Studien und Texte 44, Hahnsche Buchhandlung, Hanover 2007, σ. xv-152. Emily L. Reiner, *The Ambiguous Greek in old French and Middle English Literature*, διδ. διατριβή, University of Toronto, 2008, σ. 86.

43. Βλ. Ορφικό Ύμνο Πρωτογόνου, Δημόκριτος, Μικρός Διάκοσμος, Β 5/3 = Diodóros, *Bibliotheca historica* I,7,1 - I,8,7.

44. Adelgundis Führkötter, Angela Carlevaris (επιμ.), *Hildegardis Scivias*, Turnhout 1978. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η εν λόγω σύλληψη της Χίλντεγκαρντ, αν απομυστικοποιηθεί, οδηγεί στην κατανόηση της περιοχής του κεντρικού Ρήνου ως ενός καμπυλωτού, κοίλου χώρου, διαγραφόμενου μέσα από «ένθεους» δρόμους (vias).

45. Σημειώνεται ότι ο ποταμός Meuse, ο οποίος διατρέχει τη Λιέγη, μαζί με τον Ρήνο και τον Scheldt διαμορφώνουν κοινό δέλτα, εκβάλλοντας από κοινού στη Βόρεια Θάλασσα.

46. C. Gaullier-Bougassas, *Les vœux du paon de Jacques de Longuyon : originalité et rayonnement*, Paris 2011.

47. Hegel, *Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte*, Vierter Teil, *Die germanische Welt*, Zweiter Abschnitt, *Das Mittelalter*, Drittes Kapitel, *Kunst und Wissenschaft als Auflösung des Mittelalters*, Leipzig 1924, σ. 210: «Der Himmel des Geistes klärt sich für die Menschheit auf. Mit der Beruhigung der Welt zur Staatsordnung, die wir gesehen, war noch ein weiterer,

Με σημείο αναφοράς την Αυτοκρατορία, το γεγονός της ίδρυσης της Δεκαπόλεως υπό τους ιδιότυπους πολιτισμικούς και σημειωτικούς όρους, διά των οποίων αυτή συντελέσθηκε, αναδεικνύει την πολιτισμική και σημειωτική συμπεριληπτικότητα της Αυτοκρατορίας, την οποία αν δεν διέθετε, δεν θα ήταν τέτοια. Αυτή η συμπεριληπτική και ενταξιακή δυναμική της Αυτοκρατορίας, όπως προκύπτει στην περίπτωση της Δεκαπόλεως, είναι πραγμάτωση της κατά Χέγκελ ανάπτυξης της κοσμικότητας, της πιο συγκεκριμένης κίνησης του πνεύματος προς μια ευγενέστερη ανθρωπινότητα: ικανοποίηση της εξωτερικότητας, που ανέπτυξε το πνεύμα.

Αυτή η διαδικασία συμπεριλαμβάνει την αποστασιοποίηση της συγκεκριμένης ένωσης πόλεων από το ανελαστικό εκκλησιαστικό σημειωτικό συγκείμενο, και το άνοιγμα σε ετερόκλητες πολιτισμικές πραγματικότητες, κάτι που πρέπει να αποδοθεί αφενός στην ίδια την πραγματική έλξη της αρχαίας ελληνικής παράδοσης και αφετέρου στην εγκατάστασή της στην περιοχή.

ΣΤ. Γενικό Συμπέρασμα

Στη γενικότητα της όλης διαδικασίας, με την ίδρυση της αλσατιανής Δεκαπόλεως παρατηρείται η συστατική πράξη μιας υστερομεσαιωνικής αστικής κοινωνίας ως μερικότητας έναντι της συνολικότητας της περιοχής του Ρήνου, συνδεόμενης στα δυτικά του κυρίως με τη μητρόπολη του Στρασβούργου. Η Δεκάπολις ως τύπος αστικής κοινωνίας συντείνει στο οικονομικό επίπεδο στη μορφοποίηση ενός πλούτου, στη βάση του οποίου αρχίζει και συγκροτείται σταδιακά, στον 16^ο αιώνα της αναπτυγμένης صنعتιακής βιοτεχνίας και της θρησκευτικής Μεταρρύθμισης, μια ποιοτικά μεταμορφωμένη αστική κοινωνία, οργανωμένη εμπορευματικά.

Προκύπτει εξ ίσου, κατ' εφαρμογήν της νομιναλιστικής αρχής της μεθοδολογικής οικονομίας, και κατ' εφαρμογήν της «*reductio ad absurdum*», ότι η θεμελιωτική συνθήκη αυτής της συστατικής πράξης ως τέτοιας (δηλαδή ανεξάρτητα από την προς αυτήν πολιτική της Αυτοκρατορίας), δηλαδή η έννοιά της, συνίσταται από τους ιδιότυπους πολιτισμικούς και σημειωτικούς όρους, τους οποίους ανέδειξε ο Schöpflin.

---

konkreterer Aufschwung des Geistes zur edleren Menschlichkeit verbunden. Man hat das Grab, das Tote des Geistes, und das Jenseits aufgegeben. Das Prinzip des Dieses, welches die Welt zu den Kreuzzügen getrieben, hat sich vielmehr in der Weltlichkeit für sich entwickelt: der Geist hat es nach außen entfaltet und sich in dieser Äußerlichkeit ergangen».